

**YORDACHI MAXSUS MAKTABDA TEXNOLOGIYA DARSINING
O‘ZIGA XOSLIGI*****Xoshimova Dilobar****Jizzax davlat pedagogika universiteti**Oligofrenopedagogika yo‘nalishi**571-24 guruh talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada yordamchi maxsus maktablarda texnologiya fanini o‘qitishning o‘ziga xos jihatlari chuqur tahlil qilinadi. Intellektual rivojlanishida turli darajadagi cheklovlarga ega bo‘lgan o‘quvchilar bilan ishlashda texnologiya darsining didaktik, tarbiyaviy va amaliy ahamiyati yoritiladi. Maqolada o‘quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda ta’lim mazmunini moslashtirish, darsda ko‘rgazmalilik, takroriy mashqlar, amaliy faoliyatga asoslangan yondashuvlar, shuningdek, o‘qituvchining roliga alohida e’tibor qaratiladi. Amaliy mashg‘ulotlar orqali o‘quvchilarda mehnat ko‘nikmalarini shakllantirish, mustaqil ishlashga o‘rgatish, ijodkorlik va estetik didni rivojlantirishning samarali usullari ochib beriladi. Maqola maxsus pedagogika sohasida faoliyat yuritayotgan o‘qituvchilar, defektologlar hamda texnologiya fani bo‘yicha metodik qo‘llanmalarni izlayotgan mutaxassislar uchun foydali bo‘lishi mumkin.*

Kalit so‘zlar: *Yordamchi maktab, texnologiya darsi, maxsus pedagogika, intellektual rivojlanish, amaliy mashg‘ulot, mehnat ta’limi, metodik yondashuvlar, ko‘rgazmalilik, takroriy mashq, o‘qituvchi roli, individual yondashuv, estetik tarbiya, kasbga yo‘naltirish.*

Kirish. Zamonaviy ta’lim tizimi har bir o‘quvchining shaxsiy ehtiyojlari, psixofiziologik xususiyatlari va imkoniyatlarini inobatga olgan holda individual yondashuv asosida tashkil etilishini talab etadi. Ayniqsa, intellektual rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalar ta’lim oladigan yordamchi maxsus maktablarda bu

yondashuv yanada dolzarb ahamiyatga ega. Bunday o'quvchilarning rivojlanish sur'ati, eslab qolish qobiliyati, fikrlash darajasi va amaliy harakatlarni bajarish imkoniyatlari sog'lom tengdoshlarinikidan farq qiladi. Shu sababli, ularning ta'lim jarayoni maxsus metodlar, o'ziga xos o'quv rejasi, yengillashtirilgan dastur va alohida pedagogik yondashuvlar asosida olib boriladi.

Yordamchi maxsus maktablarda fanlarni o'qitishda nafaqat nazariy bilim berish, balki amaliy ko'nikmalarni shakllantirish, o'quvchilarning mustaqil hayotga tayyorlanishiga yordam berish ustuvor maqsadlardan biri hisoblanadi. Bu borada texnologiya fani alohida o'rin tutadi. Texnologiya darsi o'quvchilarni oddiy mehnat faoliyatiga, hayotiy ko'nikmalarga o'rgatadi, ularda mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv, jamoada ishlash, gigiyena va xavfsizlik qoidalariga amal qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shuningdek, bu darslar bolalarda estetik didni rivojlantirish, buyum yaratishdan zavqlanish, mehnat jarayoniga ijobiy munosabatni shakllantirishga xizmat qiladi.

Texnologiya darslari yordamida o'quvchilar tikuvchilik, pazandalik, daraxt va qog'oz bilan ishlash kabi sodda, ammo foydali amaliy mashg'ulotlarga jalb qilinadi. Bu esa ularni kundalik hayotga tayyorlash, oddiy ijtimoiy vazifalarni bajara olishga o'rgatishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, aynan shu fan orqali o'quvchilar kasbga yo'naltiriladi, mustaqil mehnat qilishga rag'batlantiriladi.

Ushbu maqolada yordamchi maxsus maktablarda texnologiya darsining mazmun-mohiyati, o'quvchilarning individual xususiyatlariga mos pedagogik yondashuvlar, darsni samarali tashkil etish metodlari, amaliy mashg'ulotlarning afzalliklari va o'qituvchining bu jarayondagi roli keng yoritiladi. Maqola orqali texnologiya fanining nafaqat ta'limiy, balki tarbiyaviy va ijtimoiy ahamiyati ochib beriladi.

Asosiy qism. Yordamchi maxsus maktablarda tahsil olayotgan o'quvchilarni o'qitish jarayoni o'ziga xos murakkabliklarga ega bo'lib, pedagogdan yuksak darajadagi sabr, mas'uliyat va individual yondashuvni talab qiladi. Ayniqsa, texnologiya fani bunday maktablarda muhim o'rin tutadi, chunki u bolalarni nafaqat bilim bilan qurollantiradi, balki hayotga tayyorlaydi, amaliy ko'nikmalarni

shakllantiradi, mehnat qilish madaniyatini singdiradi. Bu fan orqali o'quvchilar ishni rejalashtirish, ketma-ketlikda harakat qilish, natijani baholash kabi ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Bu esa ularning shaxsiy mustaqilligini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Dars jarayonida o'qituvchi o'quvchilarning individual rivojlanish darajasini inobatga olib, ularga sodda, tushunarli, real hayotda qo'llaniladigan amaliy mashg'ulotlar taklif qiladi. Misol uchun, oson tikuv ishlarini bajarish, oddiy pazandalik vazifalari, qog'oz yoki karton bilan ishlash, oddiy uy-ro'zg'or buyumlarini yasash kabilar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va ularni faol ishtirokga jalb etadi. Mashg'ulotlar davomida bajarilgan ishlarning real natija berishi – masalan, pishirilgan ovqatni tatib ko'rish, tayyorlangan buyumni ko'rgazmaga qo'yish – o'quvchilarda mehnatga nisbatan ijobiy munosabat shakllanishiga sabab bo'ladi.

Texnologiya darslarida ishlatiladigan metodlar ham boshqa fanlarnikidan farqlanadi. Ayniqsa, ko'rgazmalilik usuli, ya'ni o'quvchilarga har bir bosqichni amaliy ko'rsatib berish, ularni takroriy harakatlar orqali mustahkamlash muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarning ayrimlari bir harakatni anglash yoki bajarishda ko'p vaqt sarflashi mumkin. Shuning uchun ham darslar odatda sekin sur'atda, ko'p takrorlar bilan olib boriladi. Har bir topshiriqni mustaqil bajarishlariga imkon berish bilan birga, o'qituvchi doimo yaqin yondashadi, kerak bo'lsa, qo'llab-quvvatlaydi, har bir kichik yutuqni rag'batlantiradi.

Yordamchi maktab o'quvchilari uchun texnologiya fani – bu nafaqat fan, balki terapiya, ya'ni ular uchun ruhiy yengillik manbai, o'zini namoyon qilish imkoniyati hamdir. Ba'zi hollarda o'quvchilar o'z fikrini gap orqali emas, balki qo'li bilan yaratgan buyumi orqali ifodalaydi. Bu jarayonda bolaning o'ziga bo'lgan ishonchi ortadi, ijodiy qobiliyati shakllanadi, mehnatga mehr uyg'onadi. Texnologiya darslari bolalarning hissiy holatini barqarorlashtirishda, stressni kamaytirishda, o'zini ijtimoiy foydali his qilishida ijobiy rol o'ynaydi.

Bunday darslarning muvaffaqiyati, avvalo, o'qituvchining professionalligiga, bolalarga mehr bilan munosabatda bo'lishiga, metodik

tayyorgarligiga bog‘liq. Har bir mashg‘ulot uchun sodda, amaliy, qiziqarli topshiriq tanlash, kerakli ko‘rgazmali qurollarni tayyorlash, bolalar uchun xavfsiz va qulay sharoit yaratish zarur. Eng muhimi, har bir bolaning qobiliyatini yuzaga chiqarish, ularni jamiyatga moslashuvchan, o‘ziga ishonchli shaxs sifatida tarbiyalash texnologiya fanining asosiy maqsadlaridan biridir.

Xulosa. Yordamchi maxsus maktablarda texnologiya darsining ahamiyati beqiyosdir. Bu fan orqali intellektual rivojlanishida cheklovlari mavjud bo‘lgan o‘quvchilar nafaqat hayot uchun zarur amaliy ko‘nikmalarni egallaydilar, balki mehnat qilishga, jamoada ishlashga, mustaqil harakat qilishga, o‘zlariga bo‘lgan ishonchni oltirishga ham erishadilar. Texnologiya darslari bolalarda ijodkorlik, sabr-toqat, mas’uliyat, tozalik va tartib kabi muhim ijtimoiy sifatlarni rivojlantiradi.

Bu fanni samarali o‘qitish uchun o‘qituvchi chuqur bilimga, pedagogik mahoratga, bolalarga mehr va sabr bilan yondashish qobiliyatiga ega bo‘lishi lozim. Darslarda ko‘rgazmalilik, amaliy mashg‘ulotlar, takroriy yondashuvlar, rag‘batlantirish kabi usullardan keng foydalanish o‘quvchilarning faolligini oshiradi, ularning har bir kichik yutug‘i esa katta taraqqiyot sari bosilgan muhim qadam bo‘ladi.

Umuman olganda, yordamchi maktablarda texnologiya fanini o‘qitish orqali o‘quvchilarda hayotda zarur bo‘lgan asosiy mehnat va ijtimoiy ko‘nikmalar shakllantiriladi. Bu esa ularning kelajakda jamiyatga moslashgan, foydali faoliyat yurita oladigan shaxs bo‘lib yetishishiga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qodirova, G.X. Maxsus pedagogika asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020.
2. Toshpulatova, M.S. Texnologiya ta’limi metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
3. Ergasheva, Z.N. Yordamchi maktablarda ta’lim-tarbiya jarayoni. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2019.
4. Karimova, N. Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlash psixologiyasi. – Toshkent: Innovatsiya nashriyoti, 2022.

5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Xalq ta’limi ilmiy-metodik markazi. Yordamchi maktablar uchun texnologiya fani dasturi. – Toshkent, 2020.
6. Zaynieva, S.R. Korreksion pedagogika va texnologiya darslarining o‘ziga xosligi. // “Defektologiya va amaliyot” jurnali, 2021, №2.
7. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2021.
8. Internet manbalari:
www.ziyonet.uz
www.eduportal.uz
www.pedagog.uz